

Mottagare

Barn- och utbildningsnämnden

Översyn av skolorganisationen i norra Visby

Förlag till beslut

- Polhemskolan avvecklas från och med läsåret 2025/2026.
- Polhemskolans upptagningsområde övergår till Tjelvarskolan från och med höstterminen 2025.

Sammanfattning

Polhemskolan i norra Visby föreslås avvecklas från och med läsåret 2025/2026. Bakgrunden är Region Gotlands nya befolkningsprognos som visar på minskade elevkullar och ett behov av att effektivisera lokalutnyttjandet inom barn- och utbildningsnämndens verksamhet. Prognosen indikerar att Gotlands elevantal kommer att minska kraftigt fram till 2033, särskilt på norra Gotland och i norra Visby, där tappet förväntas uppgå till 25 procent. För att minska kostnaderna och anpassa skolorganisationen efter de vikande elevkullarna föreslås att eleverna på Polhemskolan successivt flyttas över till den närliggande Norrbackaskolan, som ligger cirka 350 meter bort.

Förslaget innebär att Polhemskolans elever flyttas i två etapper. Under läsåret 2025/2026 flyttas årskurs 4–6 till Norrbackaskolan, medan år 1-3 stannar kvar. Lsåret 2026/2027 görs inga nya överflyttningar, och slutligen, inför läsåret 2027/2028, flyttas återstående klasser till Norrbackaskolan. Avsikten är att främja stabilitet för elever och personal genom att minska antalet skolbyten och behålla intakta klasser med sina lärare, vilket bedöms öka tryggheten och minska stressen för eleverna. Vårdnadshavare och elever som önskar annan lösning har möjlighet att välja andra skolor genom skolbyte.

Avvecklingen frigör även lokaler som planeras användas för vuxenutbildning och gymnasieundervisning som har ökande behov av utrymme. Polhemskolans profil riskerar att inte kunna överföras till Norrbackaskolan fullt ut, då de skolorna har olika skolkulturer och arbetssätt. Personalen har uttryckt oro för denna förändring och dess effekter på skolans profil.

Barnkonsekvensanalyser och riskbedömningar har genomförts för att ge barnen och personalen möjlighet att uttrycka sina tankar och åsikter kring en eventuell avveckling. I bedömningen av barnkonsekvensanalysen anses att beslutet är till barnens bästa på lång sikt då en balanserad ekonomi möjliggör förbättrade förutsättningar för alla elever på Gotland. Samtidigt anses kortsiktiga åtgärder behövas för att hantera omställningens påverkan på

nuvarande Polhemslever, särskilt med fokus på att stödja deras sociala nätverk och kontinuitet i undervisningen.

Under hela processen har information och dialog förts med berörda parter, inklusive vårdnadshavare och personal. Dialogmöten har genomförts för att informera och ta in synpunkter. Det framkom synpunkter om att kvalitetsperspektivet inte beaktades i uppdraget kring översyn av skolorna i norra Visby.

Beslut om att eventuellt avveckla Polhemskolan tas upp och beslutas vid barn- och utbildningsnämndens sammanträde den 26 november 2024.

Ärendebeskrivning

Ärendets uppdrag

Region Gotlands demografi med ny befolkningsprognos presenterades vid koncernledningens och regionstyrelsens gemensamma möte den 18 mars 2024. Där framgick att befolkningsökningen på Gotland avstannat. För barn- och utbildningsnämndens (BUN) verksamhetsområden var bilden tydlig, det föds betydligt färre barn och åldersgrupperna inom BUN:s verksamheter kommer att minska under prognosperioden fram till 2033. Samma dag redovisade PWC konsult en långsiktig finansiell analys på uppdrag av Region Gotland¹. Där klargjordes att investeringsbudgeten är för hög inom Region Gotland och utifrån befolkningsprognos och demografi finns det inte behov av att satsa på lokaler för förskolor och skolor framöver, utan äldreboenden.

Ur perspektivet att Region Gotland har en exceptionellt svår ekonomisk situation, en alltför stor investeringsbudget och med hänsyn taget till senaste befolkningsprognosen, gav regionstyrelsen i uppdrag till båda utbildningsnämnderna att agera. Verksamheterna inom BUN:s och gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhetsområden behöver därför i högre grad samutnyttja befintliga lokaler. Nyinvesteringar behöver strykas, alternativt skjutas på framtiden, i investeringsplanen och verksamheterna skall i första hand samlokalisera i befintliga lokaler.

Förvaltningen har utifrån Region Gotlands befolkningsprognos arbetat vidare med delområdesprognosen, skolprognosen, vilken beräknas utifrån geografiska områden, även kallat upptagningsområden, som avser barn och elever inom åldersspannet 0 till 15 år. I delområdesprognosen förväntas 100 procent av elever i den prognostiserade populationen delta i förskoleklass och grundskola, samt i fritidshem 60,8 procent av berörda åldersgrupper. Belopp som använts i beräkningarna är det för år 2024 fastställda grundbeloppet per skolform som utgår till den kommunala rektorn. Beräkningarna tar inte hänsyn till det fria

¹ PWC har gjort en oberoende analys av befolkningsprognosen, räkenskapssammandrag, investeringsplanering och pensionsprognosen samt offentlig statistik och annan dokumentation. Slutsatsen PWC har dragit är att RG kommer inte att klara av att investera utifrån liggande plan, utan att ta lån.

skolvalet. Erfarenheten visar att cirka 15 procent av eleverna brukar välja att gå i en fristående grundskola.

Totalt under en tioårsperiod beräknas minskningen av antalet barn och elever reducera nämndens budget motsvarande 102 miljoner kronor. Det skolupptagningsområde som minskar mest i barn- och elevvolym är Fårösund och norra Visby med respektive 26 och 25 procent.

Mot den bakgrunden fick utbildnings- och arbetslivsförvaltningen uppdraget att göra en översyn av grundskoleorganisationen i norra Visby då avstånden mellan skolorna inte är ett hinder som det blir när det gäller skolor på landsbygden. Förvaltningen har därför gjort en fördjupad analys av antalet elever i det geografiska området Visby norr med fokus på skolformen grundskola och fritidshem. Att antalet elever beräknas minska med 25 procent motsvarar tillsammans med fritids i budget cirka 22,5 miljoner kronor.²

Förvaltningens bedömning är att skolorganisationen i norra Visby bör minskas med en färre skola utifrån prognostiserade elevminskningar och för att möta en kraftigt reducerad budgetram som resursfördelningsmodellen medför. Efter att noga ha vägt samman olika alternativ anser förvaltningen att det rimligaste alternativet är att:

- Polhemskolan upphör som F- 6-skola och ger vuxenutbildningen möjlighet att samla all verksamhet i kvarteret Hackspetten.

Uppdraget och förslaget redovisades den 17 september 2024³ för barn- och utbildningsnämnden. Nämnden beslutade då att:

1. Barn- och utbildningsnämnden tar emot informationen och ger förvaltningen i uppdrag att fortsätta processen med inriktningen att avveckla Polhemskolan.
2. Förvaltningen ges i uppdrag att redogöra för påverkan på och säkerställa främjande av organisation, kvalitet, personal och elever, samt hur Polhemskolans profilering och arbete kring hållbar utveckling och de globala målen ämnas tas vidare.
3. Uppdragen återrapporteras till nämndens sammanträde 26 november

Utifrån uppdraget redogörs härmed för påverkan och främjande av organisation, kvalitet, personal, elever och profil. Därefter redovisas den fortsatta processen med inriktningen att avveckla Polhemsskolan:

Organisation

I det förslag om avveckling av Polhemskolan som presenteras bibehålls skolområdet, men i mindre format. Elever och medarbetare, som så önskar, flyttas till Norrbackaskolan i två omgångar. Vårdnadshavare och elever som önskar annan placering kan göra ett skolbyte. Med denna förändring i organisation stärks Norrbackaskolans elevunderlag framåt när elevkullarna

² Rapport BUN 2024/606 daterad 2024-09-17

³ Ärendenummer: BUN 2024/606

minskar enligt prognos. I samband med avveckling återgår Polhems upptagningsområde till Tjelvarskolan, vilket det tidigare tillhörde. Tjelvarskolan kommer att göra en riskbedömning utifrån det förändrade upptagningsområdet.

Kvalitet

Att ta hänsyn till undervisningens kvalitet eller elevers resultat har inte ingått i uppdraget. Alla skolor i norra Visby håller god kvalitet med hög andel behöriga lärare, därmed bedöms att påverkan på kvalitén blir liten vid en flytt av elever. Polhemskolan är den enda som har en uttalad profil.

Elever

Eleverna på Polhemskolan har givits möjlighet att uttrycka sina tankar i den barnkonsekvensanalys som genomförts. Bedömningen är att den bästa lösningen, ur ett barn- och elevperspektiv, är att flytta sammanhållna klasser samt att lärare och personal följer med klasserna. Elevernas trygghet och studiero påverkas i mindre utsträckning om klasserna förblir intakta - och om klasskompisar och personal följer med. Detta kan minska elevernas stress och oro samt bidra till en känsla av stabilitet och trygghet. Eleverna får behålla sina sociala nätverk, vilket är viktigt för deras emotionella och sociala utveckling. Att ha kvar sina vänner kan underlätta övergången till en ny skola. Dessutom bedöms påverkan på undervisningen bli liten samt att kontinuiteten gynnas då lärarna redan känner till elevernas styrkor och utvecklingsområden, vilket gör det lättare att anpassa undervisningen och stödja elevernas lärande. Avsikten är att vårdnadshavare ska känna sig trygga när deras barn tillsammans med sina klasskamrater och lärare flyttar till en närliggande skola. Det är en fördel att eleverna blir kvar i norra Visby utifrån vikande elevunderlag i området enligt prognos.

Personal

Förvaltningens HR-chef har deltagit vid de arbetsplatsträffar som genomförts för att svara på medarbetarnas oro och frågor. En riskbedömning har genomförts på APT och sammanställts vid samverkansmöte med skolområdets samverkansgrupp med stöd av HR-specialist från regionstyrelseförvaltningen. Bedömningen visar att det finns stor oro i personalgruppen kring vilka tjänster som kommer att finnas tillgängliga när den klass de följt, övergår till mellanstadium eller högstadium. Uppföljning på riskbedömningen ska göras när eventuellt beslut om avveckling tagits. Då det blir intagningsstopp på Polhemskolan från läsåret 2025/2026 är det i första skedet personal i förskoleklass som behöver erbjudas annan tjänst.

Profil

Vid arbetsplatsträffarna med personalen, och i riskbedömningen, uttrycks en stor oro för att profilen inte kommer att leva vidare om Polhemskolan avvecklas. Norrbackaskolan, dit Polhemskolan planeras att flytta, har en egen skolkultur och att få en inflyttande kultur/profil att påverka en rådande kultur är ett stort och komplicerat arbete. Därför finns en osäkerhet att kunna garantera profilens fortlevnad.

Processen att ta fram underlag kring möjliga lösningar

Processen med att hitta tänkbara lösningar för en minskad skolorganisation i norra Visby inleddes med en workshop den 25 juni 2024. I workshopen deltog skolledare från skolorna i norra Visby och representanter från förvaltningen. Dialog fördes kring uppdraget att samnyttja lokaler för förvaltningens verksamheter då grundskolan, främst i norra Visby, kraftigt minskar sina elevsiffror samtidigt som vuxenutbildningen har behov av lokaler. Framarbetade idéer från workshopen har processats vidare av en utredningsgrupp på förvaltningen.

I dialog mellan barn- och utbildningsnämndens ordförande och förvaltningens utbildningsdirektör, den 12 augusti 2024, beslutades att gå fram med endast ett förslag, att avveckla Polhemskolan. Genom denna inriktning finns möjlighet att möta alla delar av uppdraget.

Information till personal kring tänkt organisationsförändring gavs vid ett möte med personal från Polhemskolan, Norrbackaskolan, S:t Hansskolan och Tjelvarskolan den 12 augusti 2024. Mötet leddes av utbildningsdirektören.

Ett första dialogmöte med politiker hölls med vårdnadshavare den 19 augusti och med medarbetare den 2 september 2024. Syftet var att informera om uppdraget med minskade elevsiffror och samordning av lokaler för förvaltningens verksamheter. Politiker ville i dialog lyssna in synpunkter och försöka svara på frågor.

Vid APT (arbetsplatsträff) med medarbetare på Polhemskolan 30 september och 24 oktober 2024 presenterades förslag på lösningar för avveckling samt möjlighet för medarbetare att lämna egna förslag på lösningar. Vid träffarna beskrevs även hur barnkonsekvensanalys och riskbedömning för personalen skulle genomföras. Fackliga centrala företrädare och lokala skyddsombud bjöds in till och deltog på mötena. I samband med första arbetsplatsträffen skickades information om processen till vårdnadshavare och medarbetare på Polhemskolan och de andra skolorna i skolområdet.

Dialogmöten med politiken hölls återigen med medarbetare den 14 oktober och med vårdnadshavare den 15 oktober 2024. Syftet med dessa möten var att återigen informera om processen och lyssna in synpunkter från medarbetare och vårdnadshavare. Då påtalades avsaknad av kvalitetsperspektivet och att S:t Hansskolan inte var ett alternativ för placering av elever på grund av skolgårdens utformning och tillgänglighet att ta sig till skolan.

Chef för grundskolan, verksamhetsspecialist, lokalsamordnare och skolområdets skolledare har sedan gemensamt, vid flera träffar, arbetat vidare med det förslag som motsvarar uppdragets olika delar. Förslaget redovisades för barn- och utbildningsnämnden den 23 oktober 2024. Efter nämndens sammanträde, där uppdraget om avveckling kvarstod, kallades förvaltning och skolledning till nytt möte. Förslaget modifierades något utifrån de synpunkter som kommit in från vårdnadshavare.

Förslag på utfasning av Polhemskolan

Polhemsskolan uppgår i Norrbackaskolan i två etapper.

Läsår	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5	År 6
25/26	Polhem	Polhem	Polhem	Norrbacka	Norrbacka	Norrbacka
26/27	X	Polhem	Polhem	Polhem	Norrbacka	Norrbacka
27/28	X	X	Norrbacka	Norrbacka	Norrbacka	Norrbacka

Utfasningen kommer att ske i följande steg:

- Till läsåret 2025/2026 flyttar årskurs 4–6 till Norrbackaskolan. Årskurs 1–3 samt särskild undervisningsgrupp - Polhem stannar kvar på Polhemskolan.
- Till läsåret 2026/2027 görs inga förflyttningar utan dåvarande årskurs 5-6 fortsätter på Norrbackaskolan och årskurs 2-4 samt särskild undervisningsgrupp - Polhem, stannar på Polhemskolan.
- Till läsåret 2027/2028 flyttar kvarvarande tre klasser över till Norrbackaskolan och särskild undervisningsgrupp – Polhem placeras inom skolområdet.
- Antagningsstopp av elever till Polhemsskolan från höstterminen 2025. Polhemsskolans upptagningsområde ändras till att tillhöra Tjelvarskolan.

Motivering till val av turordning gällande flytt av klasser.

- De lokaler som finns tillgängliga på Norrbackaskolan finns på övre plan i den del av skolan där mellanstadiet har sina lokaler. Därför är det lämpligast att flytta mellanstadiet först. Det blir också lättare samarbete mellan lärare som undervisar i samma årskurser då lokalerna ligger samlade.
- Genom att låta år 1–3 stanna på Polhem under utfasningen blir det tre klasser kvar på Polhem under utfasningen. De klasserna är kvar i den främre delen av lokalerna, vilka är anpassade för lågstadiet och har en bättre tillgång till skolgården. Det blir en större grupp elever totalt sett vilket främjar lärmiljö och arbetsmiljö för dem som inte kan flytta direkt. Hade år 4–6 stannat kvar hade det bara varit två klasser kvar under mellanåret.
- När år 1–3 flyttar till Norrbackaskolan ht-27 är de år 3–5, vilket gör att år 4–5 kan flytta in i de klassrum som finns på övre plan i mellanstadiedelen på Norrbackaskolan och år 3 får plats, på nedre plan tillsammans med övriga klasser på lågstadiet.
- Eleverna i år 1–3 får använda skolgården på Polhemskolan, vilken är väl anpassad till de yngre årskurserna.

- Trafiksituationen kring Norrbackaskolan vid lämning och hämtning är problematisk då det är många fordon på liten yta. Elever i år 4–6 kan lättare ta sig till Norrbackaskolan på egen hand.
- Undervisningen i idrott och musik sker i lokaler på Polhemsområdet. Elever i år 4–6 kan lättare ta sig mellan skolorna.

Fördelar med förslaget

- Polhemskolan hålls samman på en skola vilket också är vad vårdnadshavare uttryckt önskemål om vid dialogmöte.
- Norrbackaskolan är den skola som ligger närmast Polhemskolan, endast 350 m bort.
- Alla elever som går på Polhemskolan erbjuds att flytta över till Norrbackaskolan.
- Lärare i överflyttande klasser erbjuds att följa med sin klass, likaså personal inom fritidshemmet.
- Flytten görs i två etapper till läsåret 2025/2026 och till läsåret 2027/2028. Det blir ett mellanår när ingen elev behöver flytta. Intentionen med detta är att hålla kvar en tillräckligt stor elevgrupp och personalgrupp på Polhemskolan för att främja lärmiljö och arbetsmiljö för dem som inte kan flytta direkt.
- Ingen elev behöver heller byta skola mer än en gång innan det är dags för högstadium.
- Polhemskolans kvarvarande arbetslag kan under övergången tillhöra Norrbackaskolans arbetslag.

Nackdelar med förslaget

- Syskon kan under utfasningsperioden hamna på två skolor. Det är dock nära mellan skolorna.
- Välfungerande och engagerade arbetslag kan bli påverkade av avveckling av Polhemskolan.
- Profilen är möjligtvis svår att införliva på Norrbackaskolan. Personal som arbetar kvar på Polhemskolan kan få två skolor att förhålla sig till under utfasningen.
- Elever får plats på Norrbackaskolan, men det kan upplevas trångt under en övergångsperiod, därav planeras flytten i två etapper.

Elevprognoser

Elevprognoserna⁴ fram till 2033 visar på ett kraftigt minskat elevunderlag, främst på norra Gotland och i norra Visby. Grundskolan har redan nu ett exceptionellt ekonomiskt läge med stort underskott och minskade elevkullar påverkar detta ytterligare negativt.

Barnkonsekvensanalys⁵

Artikel 3.1 i lagen (2018:1197) om FN:s konventionen om barnets rättigheter (Barnkonventionen) säger att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. En bedömning av barnets bästa är ett underlag för beslut som fattas i frågor som direkt eller indirekt rör ett barn, en grupp barn eller barn i allmänhet. Syftet med att bedöma barnets bästa i en fråga är att utifrån en helhetsbedömning komma fram till det bästa möjliga beslutet för barnet eller barnen. Detta kan sedan vägas mot andra hänsyn och intressen. Barnets bästa ska väga tungt, men har ingen egen utslagskraft

I kravet på att barnets bästa ska beaktas ligger att effekterna av ett beslut måste utredas och bedömas samt att beslutsprocessen måste innehålla en utvärdering av de positiva och negativa konsekvenser som beslutet kan få för det eller de barn som berörs.

Information har samlats in från lagar och författningar, forskning, praxis och åsikter från barn, pedagoger elevhälsa och vårdnadshavare.

I ärendet har ur ett barnperspektiv framkommit både för- och nackdelar med ett eventuellt beslut att stänga Polhemskolan. Utifrån analysen är bedömningen att ett beslut att stänga Polhemskolan är möjlig utifrån barns bästa på ett övergripande plan, även om det strider mot enskilda elevers bästa, särskilt i ett kortsiktigt perspektiv för de barn som går på Polhemskolan. Nedläggning av Polhemskolan kommer i ett längre perspektiv gynna eleverna i region Gotlands skolor genom att regionens skolor sammantaget närma sig en ekonomi i balans.

Trots att beslutet att stänga Polhemskolan bedöms vara för barns bästa ur ett generellt och övergripande perspektiv är bedömningen att åtgärder, beskrivna i barnkonsekvensanalysen, behöver vidtas för att mildra negativa konsekvenser framför allt på kort sikt. Det gäller särskilt för de barn för vilka beslutet bedöms strida mot deras bästa.

Riskbedömning

Arbetet med riskbedömningar pågår och kommer vara färdigställt inför nämndens sammanträde den 26 november.

Lokaler

Förvaltningens lokalförsörjningsgrupp arbetar med att ge plats för såväl

⁴ Delområdesprognos elevvolymen daterad 240611 BUN 2024/606

⁵ Barnkonsekvensanalys Polhemskolan. Prövning av barnets bästa inför beslut att stänga Polhemskolan i Visby 2024-10-24 BUN2024/606

grundskolans inkl. anpassade skolans, gymnasiet och vuxenutbildningens behov av lokaler, där lokalerna på Polhemområdet är en del.

Vid en avveckling av Polhemskolan kommer kvarvarande verksamheter inom grundskolan på Polhemskolan att ha tillgång till idrottshallen på Polhemområdet.

Övriga verksamheter som påverkas

De elever inom anpassad skola som finns på Norrbackaskolan flyttas till Polhemskolan till läsåret 2025/2026. Översyn av samlade stadigvarande lokaler för anpassad skola, från läsåret 2027/2028, pågår och är prioriterat.

Polhemgruppen är kvar på Polhemskolan till läsåret 2027/2028, därefter flyttar de till annan skola inom skolområdet.

Förslaget om utfasning bedöms gynna den anpassade skolan och Polhemgruppen, då det kommer att finnas andra elever på skolgården som eleverna i dessa grupper kan interagera med. Elevhälsan är informerad och planerar sin organisation utifrån detta förslag.

Bedömning

Barn- och utbildningsnämnden gav den 16 april 2024, utbildnings- och arbetslivsförvaltningen i uppdrag att göra en översyn av skolorganisationen i norra Visby för att anpassa antalet utbildningsplatser utifrån senaste elevprognosen och ge förutsättningar för grundskolan att närma sig en budget i balans. Utredningen ska även ta hänsyn till det samlade lokalbehovet för förvaltningens samtliga verksamheter i Visby och de samordningsvinster som kan uppnås för de olika verksamheterna.

Bedömningen att gymnasiet och vuxenutbildningen behöver samlade lokaler på norr har att göra med matchning och dimensionering för att fler, från 2025, skall riktas mot arbetsmarknadens behov och därmed yrkesförberedande program. Gotland har dispens från kravet att samverka med minst två andra kommuner och får därför arbeta utifrån en egen gotlandsmodell där gymnasiet och vuxenutbildningen måste samverka kring personal och lokaler. Dessa lokaler finns i norra Visby och av schematekniska orsaker finns stora vinster med att ha verksamheterna samlade.

Den sammantagna bedömningen efter att ha vägt in alla delar i uppdraget är att avveckla Polhemskolan i Visby. Det gör att gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden kan samla sina verksamheter på Polhemområdet samtidigt som alla elever från Polhemskolan kan erbjudas plats på Norrbackaskolan genom en utfasningsperiod om två år.

Beslutsunderlag

BUN §52

Rapport Översyn av norra Visbys skolorganisation 2024-09-17

Bilaga Visby norr delområdesprognos elevvolym

Förvaltningens tjänsteskrivelse 2024-09-03

Förvaltningens tjänsteskrivelse 2024-10-17

Sammanställning synpunkter

Förvaltningens tjänsteskrivelse 2024-11-15
Polhemskolan Barnkonsekvensanalys 2024-10-24
Minnesanteckningar från dialogmöte Polhemskolan 2024-10-14
Minnesanteckningar från dialogmöte med vårdnadshavare på Polhemskolan 2024-10-15
Risk- och konsekvensbedömning Polhemskolan
Risk- och konsekvensbedömning Norrbackaskolan
Risk- och konsekvensbedömning Tjelvarskolan
Protokollsutdrag samverkan Anpassad skola 2024-11-12

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Torsten Flemming
Utbildningsdirektör

Jörgen Norström
Avdelningschef grundskolan